

مقاله پژوهشی: ارائه راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر افزایش اقتدار)

دکتر حسین حسینی، رضا صبوری، حمیدرضا حاتمی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۳۰

چکیده

هر نظام سیاسی دارای چهار رکن مشروعیت، مقبولیت، اقتدار و کارآمدی است. رکن سوم یعنی اقتدار ارتباط نزدیکی و مستقیمی با بقای نظام دارد. بدیهی است افزایش اقتدار هر نظام می‌تواند در حفظ و تداوم آن نقش به‌سزایی داشته باشد. پژوهش حاضر با هدف تدوین راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر افزایش اقتدار) انجام شده است. روش این پژوهش «توصیفی-تحلیلی» از نوع «پیمایشی و اسنادی» است. حجم جامعه آماری ۵۰ نفر و روش نمونه‌گیری به صورت تمام شمار بود. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته با تعداد ۵۹ گویه و بر اساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت بود که روایی آن از طریق محتوایی ($CVR=0/6$) و پایایی آن از طریق آلفای کرانباخ ($\alpha=0/86$) به دست آمد. به منظور تحلیل محیطی و تدوین راهبردها از تکنیک SWOT، برای ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی از ماتریس SPACE، برای اولویت‌بندی راهبردها از ماتریس QSPM و برای انتخاب راهبردهای برتر، از معیار ارزیابی بحرانی استفاده گردید. نتایج نشان داد که نظام ج.ا.ایران به لحاظ اقتدار با دارا بودن ۲۲ نقطه قوت، ۱۶ نقطه ضعف، ۱۴ فرصت و ۱۵ تهدید در موقعیت راهبردی تهاجمی قرار دارد. اجرای ۱۳ راهبرد برتر تدوین شده به ترتیب اولویت می‌تواند بیشترین تأثیر را در افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران و به تبع آن حفظ و تداوم این نظام داشته و موقعیت راهبردی آن را به وضعیت مطلوب، بهبود بخشد. برترین راهبرد این مجموعه تلاش برای دستیابی نظام ج.ا.ایران به جایگاه اول منطقه در همه ابعاد است.

کلیدواژه‌ها: اقتدار، قدرت، حفظ و تداوم نظام، راهبرد، تکنیک SWOT

۱. عضو هیات علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع).

۲. دانشجوی دکتری مطالعات امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)

Rezasabouri123@chmail.ir

۳. دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (ع).

مقدمه

تداوم و بقای هر نظام سیاسی وابسته به چهار رکن اصلی یعنی مشروعیت، مقبولیت، اقتدار و کارآمدی است. نظام‌های سیاسی ناگزیر از تحکیم اقتدار ملی خود بوده و آن را از نیازهای مهم و اساسی می‌دانند. امروزه کشورها به تحکیم اقتدار ملی بسنده نکرده و توسعه آن را نیز در سرلوحه اهداف خود دارند. برای نیل به این هدف، کشورها متناسب با توانایی‌ها، منابع و ویژگی‌های خاص خود راهبردهایی را در پیش می‌گیرند. در رویکرد سنتی اقتدار ملی در شرایطی ایجاد می‌شد که کشورها بتوانند قابلیت‌های نظامی خود را افزایش دهند، اما در رویکرد جدید اقتدار ملی ناشی از عوامل مختلف سیاسی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، علمی-فناوری و نظامی است (خرمشاد و علیپوری، ۱۳۹۴: ۱۸۰).

بیان مسئله

حدود چهار دهه است که نظام جمهوری اسلامی ایران با شعار استقلال، آزادی و با اهداف خدایسندانه و آرمان‌های متعالی انسانی نظم نوین و پارادایم جدیدی را به دنیا معرفی است. از آنجایی که این نظام متکی به احکام الهی و مبتنی بر اصول متعالی اسلام است بسیاری از مستکبران و ظالمان جهان نمی‌توانند وجود آن را تحمل کنند و به دنبال تضعیف و براندازی آن هستند. وجود متغیرها و عوامل بیرونی مخل حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران از جمله اقدامات خصمانه دشمنان، فعالیت‌های ضدانقلاب خارج نشین، اقدامات عناصر و گروهک‌های معاند، وجود کشورهای رقیب غیرهمسو همچنین متغیرها و عوامل داخلی مانند عملکرد ضعیف برخی از مسئولان، وقوع نارضایتی‌ها و بحران‌های داخلی، وجود مشکلات معیشتی، آسیب‌ها، کاستی‌ها و نواقصی که باعث تضعیف و مخدوش شدن چهره نظام ج.ا.ایران و مانعی بر سر راه توسعه و اعتلای کامل آن شده مهم‌ترین مسئله و دغدغه پژوهشگر برای انجام این پژوهش بوده است. به‌روز نبودن راهبردهای مبتنی بر آخرین عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش

اقتدار دغدغه دیگری بود که پژوهشگر را واداشت تا با انجام این پژوهش و تدوین راهبردهای مناسب این خلأ را پر کند.

اهمیت و ضرورت

الف) اهمیت و منافع انجام پژوهش حاضر از بُعد ایجابی به شرح زیر است:

۱. با توجه به تغییرات سریع عوامل مؤثر محیطی از جمله نظم نوین جهانی و پیدایش قطب‌های جدید قدرت در جهان، وقوع پدیده‌های جدید و خلق ارزش‌های نوین، تدوین راهبردها می‌تواند به سهم خود به حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران کمک نماید.

۲. شناسایی نقاط قوت و ضعف و تشخیص فرصت‌ها و درک تهدیدها از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر استمرار و بقای حکومت‌ها است. از این رو کشف و استخراج متغیرهای چهارگانه مذکور ارتباط تنگاتنگی با تأمین یا کاهش و حتی از میان رفتن امنیت ملی، استمرار حرکت انقلابی و بقای حیات سیاسی نظام جمهوری اسلامی ایران دارد (سلیمی بنی، ۱۳۹۲: ۴۷).

۴. تدوین راهبردها که نتیجه اصلی این پژوهش است می‌تواند به تنظیم برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های نظام ج.ا.ایران بر پایه‌ی تحقیقات و بررسی‌های علمی کمک کند.

۵. تدوین راهبردها می‌تواند زمینه را برای رفع نواقص و تعارض‌هایی که در حوزه‌های مختلف دامن‌گیر نظام شده فراهم کند.

ب) ضرورت انجام این پژوهش از بُعد سلبی به شرح زیر است:

۱. به‌روز نبودن راهبردهای حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران می‌تواند باعث بلا تکلیفی، روزمرگی، سستی و گاهی بی‌عملی برای مردم و مسئولان شود.

۲. غفلت از ضعف‌ها و تهدیدهای موجود و استفاده نکردن از نقاط قوت و فرصت‌ها می‌تواند نظام ج.ا.ایران را دچار تحلیل قوا و فرسودگی کرده و خسارت‌های جبران‌ناپذیری را به کشور و مردم تحمیل کند.

۳. خلأ ناشی از نبود راهبردهای به‌روز و مناسب مبتنی بر یک پژوهش علمی، می‌تواند موجب جسارت دشمنان برای اجرای تهدیداتشان شود.

تأکید به اقتدار در این پژوهش نیز به خاطر این است که کسب اقتدار، مأموریتی الهی و وظیفه‌ای اسلامی است (محمودی خراسانی، ۱۳۸۹: ۲۲) قرآن کریم اقتدارگرایی را مایه ارباب دشمنان و یک عامل بازدارنده دانسته که مسلمانان را در تأمین سعادت دنیا و آخرت خود بدون ترس از دشمنان متمرکز می‌کند (محمودی خراسانی، ۱۳۸۹: ۲۵).

هدف اصلی این پژوهش «تدوین راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر افزایش اقتدار» است. اهداف فرعی آن نیز عبارت‌اند از:

۱. شناسایی و اولویت‌بندی عوامل درونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار (تبیین نقاط قوت و ضعف).

۲. شناسایی و اولویت‌بندی عوامل بیرونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار (تبیین فرصت‌ها و تهدیدها).

۳. تعیین موقعیت راهبردی نظام جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر افزایش اقتدار).

در همین راستا و متناظر با اهداف، سؤالات پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

سؤال اصلی: «راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس ج.ا.ایران با تأکید بر اقتدار

چیست؟»

سؤال‌های فرعی:

۱. عوامل درونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار به

ترتیب اولویت چیست؟

۲. عوامل بیرونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار به

ترتیب اولویت چیست؟

۳. وضع موجود و آینده نظام ج.ا.ایران چگونه ارزیابی شده و راهبرد تدوین‌شده جایگاه

مطلوب چگونه خواهد بود؟

مبانی نظری

الف) پیشینه و سابقه پژوهش

کاظمی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان «راهبردهای سیاسی تقویت اقتدار ملی ج.ا.ایران» نتیجه گرفت که مؤلفه‌های کمی‌پذیر بعد سیاسی قدرت ملی یعنی مشروعیت سیاسی، مشارکت سیاسی، سرمایه اجتماعی، انسجام و وحدت ملی، اعتماد سیاسی، بسیج سیاسی و قدرت نرم بر تقویت اقتدار ملی ج.ا.ایران اثرگذار است. وضعیت اقتدار ملی ایران از نظر محیط داخلی و خارجی در موقعیت راهبردی تهاجمی قرار دارد.

سلیمی بنی (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان «وضعیت سنجی فرهنگی نظام ج.ا.ایران در آغاز دهه چهارم انقلاب: قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها» به این نتیجه رسید که برخورداری از تمدن کهن ایرانی اسلامی، تطبیق فرهنگ عمومی با آموزه‌های اسلام، یگانگی ارزشی و آرامش فرهنگی، مدل تحول و توسعه انسانی دین‌محور، نوع دوستی و احساس همدردی نسبت به هم‌نوع، تحول در ایفای نقش زنان و گرایش به دانش‌آموزی به عنوان نقاط قوت و ناهنجاری‌های اجتماعی، کج‌روی مدیران فرهنگی، غرب‌آرمانی، انقطاع فرهنگی نسل جوان، تضعیف ارزش‌ها در جامعه، فرار مغزها حاکمیت فرهنگ ترجمه در محافل علمی به عنوان نقاط ضعف و امکان صدور ارزش‌های فرهنگی اسلام، نبود ایدئولوژی قابل اتکا در خارج از حوزه اسلام به عنوان فرصت و همچنین شبیخون فرهنگی، جهانی‌سازی فرهنگ، مستهجن‌نگاری دروغ‌پردازی در اینترنت به عنوان مهم‌ترین تهدیدات می‌تواند توسط راهبردپردازان درون حاکمیت و نخبگان علمی و مسئولان سیاسی و امنیتی در تدوین راهبردهای فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد.

عبدالسلامی (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «همبستگی ملی و مشارکت عمومی در کلام امام و رهبری» مستند به فرمایشات امام (ره) و رهبری (مدظله‌العالی) عوامل ثبات و بقای نظام سیاسی را عدالت، رهبری شایسته، نظارت مردم بر عملکرد مسئولان، همبستگی ملی و مشارکت عمومی برشمرده و با تکیه بر آراء امام (ره) و رهبری (مدظله‌العالی) راهکارهای کارآمدی

نظام سیاسی را در عواملی چون: ۱- کارآمدی اخلاقی؛ ۲- کارآمدی سیاسی؛ ۳- کارآمدی اقتصادی؛ ۴- کارآمدی حقوقی و ۵- کارآمدی مدیریتی می‌داند.

شایسته‌نژاد (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان «آسیب‌شناسی نقش الگویی رهبران جامعه در تداوم انقلاب اسلامی ایران» ارتباط عمیق مردم با رهبران خود در جمهوری اسلامی ایران و الگوپذیری مردم از رهبران جامعه به‌ویژه رهبران دینی را زمینه بسیار خوبی برای پیروزی و حفظ انقلاب اسلامی دانسته و استمرار این نقش ارزشمند و مراقبت جدی و عمیق از آن‌ها را از عوامل پیشگیری‌کننده ابتلای نظام به آسیب‌ها قلمداد کرده است. نگارنده پس از تبیین مفهوم الگو و اهمیت نقش الگویی از نظر قرآن و پیشوایان دین، به آسیب‌شناسی آن پرداخته و اموری چون دنیازدگی، چندگانگی الگوها، نفوذ فرصت‌طلبان، سازش‌کاری، عوام‌فریبی و عدم شناخت زمان را از عوامل تخریب الگوها خوانده و برای حل این مشکل، باور منزلت الگو بودن، حفظ ارتباط با مردم، باور خردورزی مردم و برخورد قاطع با عوامل مزاحم را مهم خوانده است.

جهان بزرگی (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان «نقش امنیت اقتصادی در حفظ انقلاب اسلامی» به این نتیجه رسید که امنیت اقتصادی که مصونیت ملت از تعرض و تجاوز به حقوق اقتصادی مشروع است از منظر پیامبر اکرم (ص) و اندیشمندان اسلامی ارتباط تنگاتنگی با قدرت سیاسی دارد و افزون بر سیاست داخلی در اجرای سیاست خارجی و اعمال قدرت و نفوذ در صحنه بین‌المللی و در نتیجه فراهم آوردن زمینه‌ی حفظ و تداوم انقلاب اسلامی مؤثر است.

رفیع پور (۱۳۷۱) در اجرای طرح پژوهشی با عنوان «کوششی در جهت بررسی علل پیدایش انقلاب اسلامی ایران و عوامل مؤثر در روند آینده آن» به این نتیجه رسید که کوشش‌هایی که تاکنون در جهت تبیین انقلاب ایران انجام گرفته و جنبه علمی داشته‌اند، عموماً دارای دو نقیضه هستند: آن‌ها عموماً یا بر پایه تئوری‌ها استوار نیستند، بنابراین متغیرهای (مؤثر) را به‌طور جامع در نظر نمی‌گیرند (و این عموماً شامل کار افراد ایرانی می‌گردد) یا داده‌های تجربی و شناخت و درک آن‌ها از شرایط علمی و واقعی ضعیف است (و این عموماً شامل دانشمندان خارجی می‌شود).

جمع‌بندی پیشینه‌های مرتبط با پژوهش

در بررسی پیشینه‌های مرتبط با این پژوهش مشخص گردید، هیچ یک از آن‌ها به صورت هم‌زمان به هر دو متغیر مستقل و متغیر وابسته پژوهش حاضر نپرداخته و از این جهت خیلی منطبق با ماهیت و اهداف این پژوهش نیست، اما این موضوع دلیلی بر نادیده گرفتن آن‌ها نیست، چراکه در راستای دانش‌افزایی و افزودن به غنای ادبیات پژوهش تا حدودی کفایت و قابلیت لازم را داشته و می‌تواند در تکمیل برخی از بخش‌های این پژوهش مفید واقع شود. توجه به حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران و انقلاب اسلامی یا عوامل مؤثر بر آن وجه اشتراک این پیشینه‌ها با پژوهش حاضر است. وجه افتراق آن نیز این است که اغلب این پیشینه‌ها به راهبردها نپرداخته و در یک مورد هم که به ارائه راهبرد اهتمام کرده فقط راهبردهای سیاسی را ارائه کرده است.

ب) مفهوم‌شناسی

راهبرد: راهبرد مجموعه‌ای از انتخاب‌های بنیادی یا حیاتی درباره نتایج یک فعالیت و ابزار انجام آن فعالیت است (حسن‌بیگی، ۱۳۹۰: ۴۳)؛ به عبارت دیگر راهبرد رهنمودهایی است برای دستیابی به اهداف کلان و بلندمدت، برآمده از یک طرح واحد همه‌جانبه که پس از تلفیق و ایجاد پیوند و ارتباط میان چهار عامل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی، به دست می‌آید. راهبرد باید حاوی سه عنصر اصلی «هدف، ابزار و روش» باشد. راهبرد باید محقق‌کننده اهداف بلندمدت و حیاتی سازمان بوده، ابزار (منابع، امکانات و تسهیلات) مورد استفاده را معرفی و شیوه، راه و روش و مسیر دستیابی به اهداف را نیز مشخص کند.

حفظ و تداوم نظام: عبارت است از مجموعه اقدام‌ها و تدابیر گوناگونی که به بقا و ماندگاری یک حکومت می‌انجامد.

اقتدار: عبارت است از قدرتی که با ویژگی‌هایی مانند مشروعیت، نفوذ و کارآمدی همراه باشد. اقتدار حق مشروع برای نفوذ یا هدایت رفتار دیگران است. اقتدار ملی کشورها

قابل تقسیم به زیرمجموعه‌هایی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی و نیز علمی و فناوری است. اقتدار سیاسی از مهم‌ترین ابعاد اقتدار ملی هر کشوری است (حمیسی و خندق آبادی، ۱۳۹۰:۳۲).

قدرت: عبارت است از قابلیت به انجام رساندن اهداف شخصی یا گروهی و تأثیر گذاشتن روی رفتار دیگران و وادار کردن آنان به اطاعت به هر وسیله‌ای که ممکن باشد (مهدوی‌نژاد، ۱۳۸۱:۱۴۹). قدرت منفی است و با محدودیت‌ها و محرومیت‌هایی برای کسانی که در معرض سلطه قرار می‌گیرند ملازمه پیدا می‌کند» (آقابخشی و افشاری راد، ۱۳۷۹:۴۶).

ج) چارچوب نظری پژوهش

مفهوم اقتدار را توماس هابز برای حل معضلات تحلیل نهادهای انسانی ابداع و ارائه کرده است (کوئن، ۱۳۷۲:۱۶۵). هابز معتقد است شخص یا اشخاصی که اعمال اقتدار می‌نمایند، نمایندگان و عواملی هستند که از طرف جامعه به این کار منصوب گردیده‌اند و در توجیه این نظریه چنین استنباط می‌نماید که: چون تک‌تک افراد جامعه می‌خواهند از تعدیات یکدیگر یا دشمن خارجی مصون بمانند و ناامنی و اغتشاش را به نظم و ایمنی تبدیل نمایند، همگی توافق می‌کنند از بسیاری از حقوق و آزادی‌های خود بگذرند و قدرت واحدی را بر خود حاکم کرده و نیروهای خود را در اختیار او بگذارند و او را نماینده خود و تجسم دهنده شخصیت خود بشمارند تا در سایه شمشیر او که در واقع شمشیر اجتماع و شمشیر افراد سازنده اجتماع است، این امنیت برقرار گردد (صناعی، ۱۳۷۹:۱۲). دژونل اقتدار را در مفهومی مقابل مفهوم هابز به کار می‌برد که بیشتر تأکید بر جنبه عملی یا بالفعل دارد. دژونل این نظریه را که جوامع مدنی از طریق اجتماع داوطلبانه افراد یا به واسطه سلطه‌ای از خارج به وجود می‌آیند، رد نموده و معتقد است: اقتدار، علت کافی اجتماع داوطلبانه است و در همه جوانب و همه سطوح زندگی اجتماعی پیوسته می‌توان نمودهایی از نقش اصلی و اولیه اقتدار را دید (کوئینن، ۱۳۷۱:۱۶۷). ماکس وبر بر وجود انواع متفاوت نظام‌های هنجاری که با اقتدار مرتبط‌اند تأکید دارد و معتقد است به طرق مختلف می‌توان برای فرمان‌ها،

تصمیمات یا احکام صادره از سوی یک بانی، مشروعیت قائل شد. در بررسی آرا و عقاید ماکس وبر مشخص می‌گردد که از نظر وی سه نوع اقتدار مطرح است: ۱- اقتدار قانونی و عقلایی؛ ۲- اقتدار سنتی^۲ و ۳- اقتدار فرهمندان^۳.

برتراند راسل^۴ بر این باور است که خواهی‌نخواهی قدرت وجود دارد و باید هم وجود داشته باشد. حال یا قدرت در اختیار دولت و قانونمندان است یا در دست حادثه‌جویان خودسر و بی‌قانون (راسل، ۱۳۶۷: ۱۳۶). منظور وی آن است که اگر قانون و دولت نتواند قدرت را در دست بگیرد، افراد خودسر و شرور آن را قبضه می‌نمایند. راسل بدون اینکه قدرت و اقتدار را از یکدیگر تفکیک نماید، در تأکیداتش مفاهیمی را ارائه می‌نماید که در واقع همان اقتدار مورد نظر این پژوهش است. وی می‌گوید: «قدرت باید در چارچوب قانون و سنت مهار شده و فقط پس از اندیشیدن و تفکر کافی اعمال گردد و از نظر حفظ حق و حقوق کسانی که در معرض آن قرار دارند، باید رفتار کسانی که اعمال قدرت می‌کنند دقیقاً تحت نظارت باشد» (راسل، ۱۹۶۷: ۷۱). منتسکیو^۵ در خصوص خودسرانه بودن اقتدار و تأثیر سوء آن بر اخلاقیات جامعه هشدار داده و آن را موجب فساد حکومت می‌داند و می‌گوید: «حکومت وقتی فاسد می‌شود که اقتدار اعیان، خودسرانه شود. در این صورت نه فرماندهان پرهیزگار خواهند بود و نه فرمان‌برداران» (منتسکیو، ۱۳۳۹: ۲۳۹). از اندیشه‌های سیاسی حضرت امام (ره)^۶ نیز چنین برمی‌آید که مکانیزم تبدیل قدرت به اقتدار در گرو پالایش معرفتی قدرت در چهار حوزه: ۱- اثباتی؛ ۲- اخلاقی؛ ۳- نظارتی و ۴- کاربردی است. به عبارت دیگر نظریه قدرت با عبور از چهار صافی مذکور به تئوری اقتدار تبدیل می‌شود (افتخاری، ۱۳۸۰: ۸۲). حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نقش امنیت در زندگی اجتماعی مردم را بسیار مهم دانسته و برای تأمین آن اعمال قدرت حاکمیت را ضروری می‌داند و می‌فرماید: «حکومت اسلامی که مظهر قدرت الهی و قدرت مردم است باید این خواسته عمومی را با اقتدار

۲. Legal – Rational authority.

۳. Traditional Authority.

۴. Charismatic Authority.

۵. Bertrand Russell.

۶. Montesquieu.

تأمین کند» (همان: ۳۸). مقبولیت، مشروعیت و قانونیت، صافی‌ها یا فیلترهایی هستند که قدرت پس از عبور از آن‌ها و پالایش، به اقتدار تبدیل می‌گردد. مقام معظم رهبری نیز در اغلب بیاناتشان بر این مورد تأکید داشته و در خصوص تمیز قدرت از اقتدار متذکر می‌گردند: «اقتدار یک امر معنوی است و با صدای کلفت و اسلحه تیز و مشت محکم تفاوت دارد» (بی‌نا، ۱۳۷۹: ۲۵). ایشان «علم و فناوری»، «اقتصاد» و «فرهنگ» را سه عنصر کلیدی برای افزایش اقتدار کشور می‌دانند و می‌فرمایند: دولت، مسئولان و متنفذین کشور باید در هر سه بخش فعال شوند و با کار پرتلاش و پیگیر، زمینه‌ی تقویت بیش‌ازپیش کشور را فراهم کنند (امام خامنه‌ای، ۱۳/۶/۱۳۹۳).

چارچوب نظری پژوهش حاضر متکی بر بنیان‌ها و اصول حاکم بر اقتدار حکومت دینی ناشی از قوانین الهی برگرفته از قرآن و سنت پیامبر اسلام (ص) و ائمه هدی (علیهم‌السلام) است که در اختیار مسلمانان قرار دارد و برای استنباط صحیح‌تر و دقیق‌تر گفتمان الهی و انطباق آن با عصر حاضر نیز متکی به تدابیر، احکام و بیانات ولی فقیه است. در حکومت دینی حاکمیت مطلق برجهان و انسان از آن خدا است. در آیات متعدد قرآن کریم با صراحت خداوند متعال خودش را منبع قدرت دانسته است. ماشاءالله لاقوه الا بالله (سوره کهف، آیه ۳۹) ان القوه لله جميعا (سوره بقره، آیه ۶۵) و دین اسلام را تنها دین مورد قبول خداوند می‌داند ان الدین عندالله الاسلام (سوره آل عمران، آیه ۱۹) و در جای دیگر می‌فرماید: و من یتبع غیر الاسلام دینا فلن یقبل منه و هو من الخاسرین (سوره آل عمران، آیه ۸۵) هرکس دینی غیر از اسلام اختیار کند هرگز از وی پذیرفته نیست و چنین کسی در آخرت از زیان‌کاران است و رسول گرامی اسلام دین اسلام را دین برتر و برتری‌ناپذیر عنوان نموده‌اند: الاسلام یعلوا و لا یعلی علیه.

در مورد چگونگی ملازمه بین اقتدار متکی بر اصول و مبانی و چگونگی گسترش عرصه نفوذ و افزایش توان چانه‌زنی در عرصه بین‌المللی و تلفیق آن با تأمین نیازهای زمینه‌ساز کارآمدی و رضایتمندی مردم، خداوند هیچ‌گونه سلطه‌ای را از جانب کافرین بر مؤمنین قرار نداده است لن یجعل الله الکافرین علی المومنین سبیلا (سوره نساء، آیه ۱۴۱) و بر

همین اساس به مسلمانان فرمان داده است که برای مقتدر شدن و توان مقابله با دشمنان هر آنچه در توان دارند به کار گیرند. واعدوا لهم ما استطعتم من قوه و من رباط الخیل ترهبون به عدوالله و عدوكم (سوره انفال، آیه ۶۰) بدون شک عمل به فرامین الهی، حکومت اسلامی را در اوج اقتدار و عزت قرار می‌دهد.

اسناد بالادستی

هر طرح راهبردی لازم است ذیل اسناد بالادستی متقن و ارزشمند مربوط به خود تعریف و تدوین گردد چون با اتکا به این اسناد رسمیت یافته و مسئولان و دستگاه‌های اجرایی خود را مقید به اجرای راهبردهای آن می‌دانند. اسناد بالادستی مورد توجه این پژوهش به شرح زیر است:

۱) تدابیر، فرامین، بیانات، سیاست‌های ابلاغی و احکام ولی فقیه: مصادیق آن بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار اعضای مجلس خبرگان در تاریخ ۱۳/۶/۱۳۹۳ و بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی در تاریخ ۱۳/۶/۱۳۹۶ و بیانات ۹/۴/۱۳۹۷، ۳۰/۴/۱۳۹۲ است که طی آن توصیه‌های اکید مبنی افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران داشته‌اند.

۲) قانون اساسی: برخی از اصول و بندهای قانون اساسی صراحتاً یا تلویحاً به مواردی اشاره دارد که اجرای آن‌ها وابسته به افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران است. به‌عنوان نمونه بند ج اصل دوم (نفی هرگونه ستمگری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی)، اصل نهم (حفظ آزادی، استقلال، وحدت و تمامیت ارضی کشور) اصل ۴۳ (تأمین استقلال اقتصادی)، اصل ۱۵۱ (امکان آموزش نظامی همه افراد کشور به‌نحوی که توانایی دفاع مسلحانه از کشور و نظام ج.ا.ایران را داشته باشند) و اصول ۱۵۲، ۱۵۳ و ۱۷۶.

۳) سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام ج.ا.ایران: فرازهایی از این سند که اجرایی شدن آن‌ها مستلزم افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران است عبارت‌اند از: کوشش برای کسب جایگاه اول

اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، امنیت استقلال، بازدارنده، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای درآمد سرانه، الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام.

(۴) سیاست‌های کلی نظام: مرتبط‌ترین فراز این سیاست‌ها با پژوهش حاضر عبارت است از تقویت امنیت و اقتدار ملی با تأکید بر رشد علمی و فناوری، مشارکت و ثبات سیاسی، ایجاد تعادل میان مناطق مختلف کشور، وحدت و هویت ملی، قدرت اقتصادی و دفاعی و ارتقای جایگاه جهانی ایران.

(۵) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه: بند ۳۹ سیاست‌های کلی این برنامه صراحتاً به اعتلای شأن، موقعیت، اقتدار و نقش ج.ا.ایران در منطقه و نظام بین‌الملل به‌منظور تحکیم امنیت ملی و پیشبرد منافع ملی اشاره دارد.

ارکان جهت‌ساز

«ارکان جهت‌ساز» این پژوهش که مانند یک قطب‌نما جهت این پژوهش را برای رسیدن به مطلوبیت‌های اساسی یعنی تدوین راهبردهای برتر (کارآمد و اثربخش) مشخص می‌کنند عبارت‌اند از:

(۱) بیانیه ارزش‌ها: حفظ و توسعه ارزش‌های دینی و ملی، حفظ هویت اسلامی و انقلابی، رعایت اصول اخلاقی؛ مردم‌سالاری دینی، حفظ استقلال. با توجه به وجود اندیشه‌های سکولار، مکاتب الحادی و جریان‌های معارض که بعضاً مانند وهابیت و داعش دشمنی درصدد ارائه ارزش‌های موازی و به ظاهر اسلامی هستند، حفظ و توسعه ارزش‌های دینی و ملی مورد نظر نظام مقدس ج.ا.ایران ضمانت اجرایی جز افزایش اقتدار نخواهد داشت.

(۲) بیانیه چشم‌انداز: اتکال به قدرت لایزال الهی، ایمان، عزم ملی، کوشش برنامه‌ریزی‌شده و مدبرانه جمعی.

(۳) بیانیه مأموریت: کسب جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، تکیه بر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی، توسعه اقتدار ملی، بازدارندگی همه‌جانبه.

با توجه به دشمنی استکبار جهانی و ایادی منطقه‌ای او با نظام ج.ا.ایران انجام این مأموریت نیز راهی جز افزایش اقتدار نخواهد داشت.

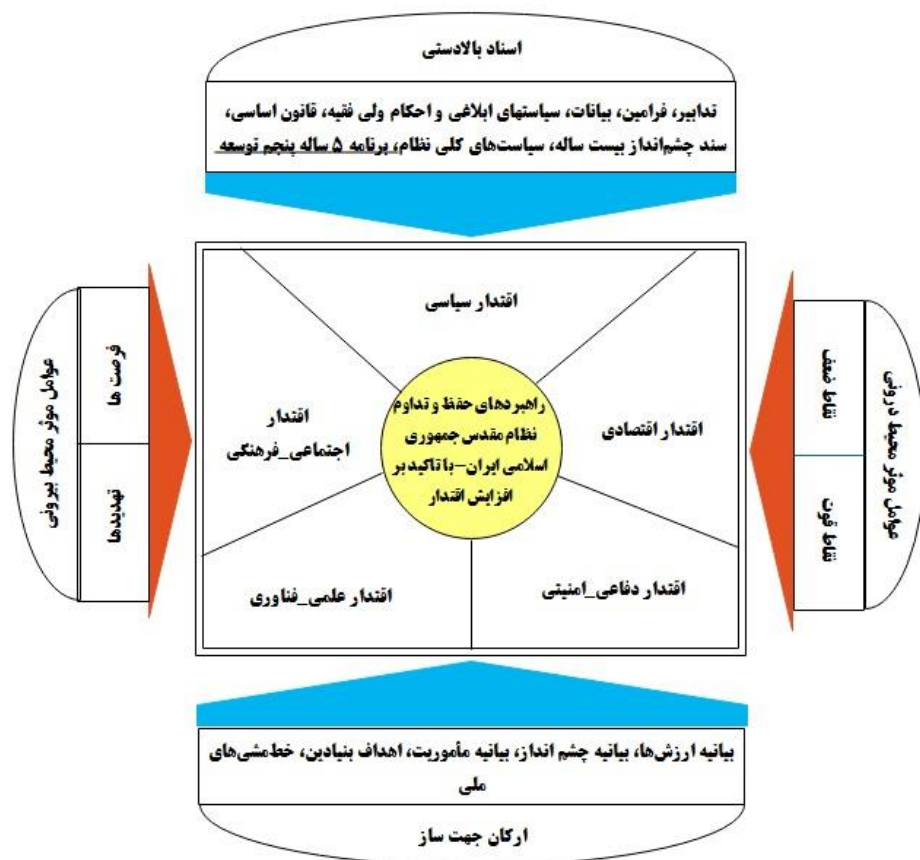
۴) اهداف بنیادین: الهام‌بخشی در جهان اسلام، تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل، توسعه‌یافتگی تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی. رسیدن به این اهداف در گرو قدرت تأثیرگذاری در سایر کشورها، افزایش توان چانه‌زنی سیاسی، نفوذ در سایر کشورها و توسعه محیط امنیتی است که در مجموع مستلزم افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران است.

۵) خط‌مشی‌های ملی: حفظ و توسعه سلامت، رفاه، امنیت غذایی و تأمین اجتماعی مردم، فراهم نمودن فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمدها، استحکام خانواده، پیشگیری از فقر، فساد و تبعیض. فراهم کردن محیط زیست مطلوب، مسئولیت‌پذیری، ایثارگری، رضایتمندی، وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی. بدون شک اجرای دقیق خط‌مشی‌های ملی نیز در گرو بی‌اثر کردن تحریم‌های اقتصادی، توسعه علمی و فناوری کشور، افزایش درآمد سرانه و سایر مؤلفه‌هایی است که زیر سایه افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران امکان‌پذیر خواهد شد.

رابطه بین عوامل مؤثر و ابعاد اقتدار

اقتدار ملی دارای ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، دفاعی- امنیتی و علمی- فناوری است. هر یک از عوامل مؤثر بر افزایش اقتدار اعم از درونی و بیرونی بر یکی از ابعاد پنج‌گانه تأثیر می‌گذارد. حال ممکن است این تأثیر منفی باشد یا مثبت. جدول زیر مشخص می‌کند که کدام عامل روی کدام بعد تأثیر داشته و آیا این رابطه مستقیم است یا معکوس. بدیهی است عوامل مثبت موجب افزایش اقتدار (رابطه مستقیم) و عوامل منفی موجب کاهش اقتدار (رابطه معکوس) هستند.

د) مدل مفهومی پژوهش

شکل ۱) مدل مفهومی پژوهش

با توجه به اینکه هدف این پژوهش، تدوین راهبرد است و این‌گونه پژوهش‌ها باید در چارچوب و ذیل اسناد بالادستی متقن و ارزشمند انجام شده تا اعتبار و ضمانت اجرای کافی داشته باشند، بنابراین اسناد بالادستی مرتبط با موضوع این پژوهش به‌عنوان نقطه عزیمت این مدل مورد توجه قرار گرفته‌اند. دومین نکته مورد توجه و مرتبط در این مدل، ارکان جهت‌ساز است که مانند یک شاخص یا قطب‌نما جهت این پژوهش را برای رسیدن به مطلوبیت‌های اساسی یعنی تدوین راهبردهای برتر (کارآمد و اثربخش) مشخص می‌کند

و جزء لاینفک چنین پژوهشی است. هدف اصلی یعنی راهبردهای حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران هسته اصلی این مدل را تشکیل داده است. از آنجایی که تأکید این پژوهش بر افزایش اقتدار است بنابراین در این مدل ابعاد پنج‌گانه اقتدار نیز مورد توجه قرار گرفته است. با عنایت به اینکه هر یک از عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر افزایش اقتدار نیز بر یکی از ابعاد پنج‌گانه اقتدار تأثیر گذاشته و در ارزیابی و تحلیل موقعیت راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ بنابراین در تکمیل این مدل و در ارتباط با بقیه اجزا مورد استفاده قرار گرفته تا به فهم مسئله پژوهش کمک کرده و تا حدودی وضعیت کلی پژوهش را شبیه‌سازی کند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، «کاربردی-توسعه‌ای» و به لحاظ طرح تحقیق، در زمره تحقیقات «آینده‌نگر» با رویکرد نتیجه‌گرا دسته‌بندی می‌گردد، چراکه درصدد تبیین و ارائه راهبردهای حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار است. روش این پژوهش با توجه به مطالعه اسناد بالادستی و مبانی نظری و تحلیل وضع موجود «توصیفی-تحلیلی» و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها از نوع «پیمایشی» است، زیرا داده‌های آماری مورد نیاز، از طریق توزیع پرسشنامه در جامعه آماری به دست می‌آید.

قلمرو زمانی این پژوهش «افق پنج‌ساله آینده»، قلمرو مکانی آن «کشور جمهوری اسلامی ایران» و قلمرو موضوعی آن نیز حفظ و تداوم نظام جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر اقتدار است.

جامعه آماری این پژوهش شامل مسئولان، مدیران ارشد، اساتید، کارشناسان و صاحب‌نظران شاغل در مناصب عالی سیاسی، اطلاعاتی-امنیتی، نظامی، انتظامی و تقنینی کشور آشنا به مسائل راهبردی و موضوع این پژوهش است که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد یا بالاتر هستند. این افراد کسانی هستند که سال‌ها در زمینه موضوع تحقیق در مؤسسات آموزش عالی، پژوهشکده‌ها و مؤسسات علمی تدریس کرده و یا در

مسئولیت‌های اجرایی کشور دارای تجارب عملی بوده یا در مراکز تصمیم‌گیری کلان کشور قرار داشته و در این زمینه مسئولیت داشته‌اند. حجم جامعه آماری تعداد ۵۰ نفر است. با توجه به اینکه حجم جامعه آماری این پژوهش کمتر از ۱۰۰ نفر است، بنابراین روش نمونه‌گیری به صورت تمام شمار و حجم نمونه آماری مساوی جامعه آماری یعنی تعداد ۵۰ نفر در نظر گرفته شده است.

برای گردآوری داده‌ها از روش مطالعه اکتشافی به منظور تدوین مبانی نظری و ادبیات موضوع و روش مطالعه میدانی و جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر از جامعه آماری استفاده می‌شود. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته حاوی ۵۹ گویه، بر اساس مقیاس درجه بندی لیکرت از طیف بسیار زیاد تا بسیار کم است. روایی پرسشنامه از طریق اندازه‌گیری ضریب لاوشه^۱ ($CVR=0/6$) و پایایی آن از طریق آلفای کرانباخ ($\alpha=0/86$) به دست آمد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده و پاسخ به سؤال‌های پژوهش از شاخص‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده می‌شود. در بخش آمار توصیفی از جداول فراوانی مطلق، فراوانی نسبی، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی برای رتبه‌بندی پاسخ‌های ارائه شده توسط پاسخگویان از آزمون فریدمن استفاده و هر یک از عوامل درونی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) اولویت‌بندی می‌شوند. سپس با استفاده از ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی^۲ موقعیت راهبردی نظام ج. ا. تعیین می‌شود. برای دستیابی به راهبردهای خرد اجرایی از تکنیک SWOT و برای تدوین راهبردهای کلان ترکیبی از SWOT پیشرفته استفاده می‌شود. برای اولویت‌بندی راهبردهای کلان ترکیبی نیز از ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی^۳ بهره‌گیری و در پایان برای انتخاب راهبردهای برتر نیز از معیار ارزیابی بحرانی استفاده می‌شود.

۱Lawshe.
۲SPACE.
۳QSPM.

تحلیل محیط داخلی و خارجی با مشارکت خبرگان

به منظور بهره‌گیری بهینه از توانمندی نخبگان برای شناخت و تعیین عوامل مؤثر از روش دلفی در چهار مرحله به شرح زیر استفاده شد.

۱) فهرست کردن عوامل:

در این مرحله به صورت تصادفی تعداد ۱۵ نفر از حجم نمونه آماری انتخاب و از آنان خواسته شد تا هر یک به صورت جداگانه با نظر و قضاوت شهودی خود مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر حفظ و تداوم نظام جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر اقتدار را روی یک برگه کاغذ فهرست نمایند.

۲) ادغام عوامل مشابه:

در این مرحله برگه‌های تکمیل‌شده، جمع‌آوری و پس از بررسی و بازبینی، عوامل مشابه در یکدیگر ادغام و پس از ترمیم، بهینه‌سازی و خلاصه کردن جملات و عبارات‌ها، عوامل احصاشده به صورت گزاره‌هایی که در مراحل بعدی قابلیت تبدیل به گویه‌های پرسشنامه را داشته باشند بازنویسی شد.

۳) تعیین نوع هر عامل:

در این مرحله جدولی طراحی و عواملی را که خبرگان نمونه آماری احصاء کرده بودند به آن منتقل و از ایشان خواسته شد تا نسبت به انتخاب گزینه‌های مقابل هر عامل اقدام نمایند (تعیین بیرونی یا درونی بودن هر عامل و مثبت یا منفی بودن اثر آن).

مرحله چهارم: تجمیع و نتیجه‌گیری

در این مرحله داده‌های جمع‌آوری‌شده از خبرگان منتخب، در یک جدول تجمیع و به منظور مشخص کردن نوع عامل، ستون «نتیجه» که دارای چهار گزینه قابل انتخاب بود به این جدول اضافه و در پایان با لحاظ کردن انتخاب گزینه‌ها توسط خبرگان، ستون نتیجه این جدول تکمیل شد.

تهیه و ترسیم ماتریس ارزیابی عوامل

با بهره‌گیری از نتایج جدول تعیین عوامل مؤثر که توسط خبرگان تعیین شده بود نسبت به تهیه و ترسیم ماتریس ارزیابی عوامل درونی^۱ و ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی^۲ اقدام شد. در نهایت با استفاده از این ماتریس‌ها گویه‌های پرسشنامه استخراج و به صورتی منسجم و پیوسته پرسشنامه محقق ساخته قابل سنجش و ارزیابی به تعداد ۴۶ گویه بر اساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت از بسیار زیاد تا بسیار کم تهیه و تنظیم شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

الف) سؤال فرعی اول: عوامل درونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار به ترتیب اولویت چیست؟

عوامل درونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار به ترتیب اولویت عبارت‌اند از:

نقاط قوت: ۱- رهبری حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت، ۲- رعایت قانون و حفظ نظم، ۳- لازم‌الاجرا و فصل‌الخطاب بودن تدابیر ولی فقیه، ۴- توانایی حفظ تمامیت ارضی، ۵- تولید تسلیحات دفاعی راهبردی و هوشمند، ۶- حفظ هویت دینی و ملی، ۷- فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی، ۸- تجربه چهار دهه مقابله با نظام سلطه، ۹- نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، ۱۰- روحیه انقلابی و تفکر بسیجی، ۱۱- روحیه جهادی (شهادت‌طلبانه) در میان نیروهای انقلابی، ۱۲- اشراف اطلاعاتی و امنیتی بر کانون‌های تهدید نظام، ۱۳- مشارکت گسترده مردم، ۱۴- انسجام و وحدت ملی، ۱۵- دارا بودن نیروهای دفاعی و امنیتی متخصص و قوی (ظرفیت دفاعی)، ۱۶- تجربه هشت سال دفاع مقدس و توانمندی در اجرای اقدامات مقابله‌به‌مثل، ۱۷- خنثی‌سازی فعالیت‌های جاسوسی، براندازی و عملیات روانی، ۱۸- در اختیار داشتن منابع قابل توجه انرژی‌های فسیلی (نفت

و گاز)، ۱۹- توان تأثیرگذاری در معادلات منطقه‌ای و بین‌المللی، ۲۰- جوانی جمعیت و پرانرژی بودن آن، ۲۱- ظرفیت ابداع علمی و فناوری و ۲۲- تجربه مدیریت نظام در کنترل بحران‌های سیاسی - امنیتی.

نقاط ضعف: ۱- تورم شدید و روند رو به رشد آن، ۲- اختلاف نظر میان مسئولان، ۳- تردید اذهان جوانان نسبت به آرمان‌های انقلاب، ۴- ترجیح منافع جناحی بر مصالح ملی، ۵- کاهش شدید ارزش پول ملی، ۶- شکاف طبقاتی، ۷- توزیع نامتوازن ثروت ملی، ۸- مفاسد اداری و اقتصادی، ۹- نداشتن التزام عملی به ولایت فقیه، ۱۰- بی‌توجهی به نظرات نخبگان و کارشناسان، ۱۱- ناتوانی در ترویج فرهنگ خوداتکایی، ۱۲- وابستگی به خارج از کشور در تأمین کالاهای راهبردی، ۱۳- وجود زمینه‌های تفرقه و اختلافات قومی و مذهبی، ۱۴- کاهش مستمر نرخ رشد تولید ناخالص ملی، ۱۵- ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی و ۱۶- سستی اراده و عملکرد ضعیف مدیریتی برخی از مسئولین.

ب) سؤال فرعی دوم: عوامل بیرونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید

بر افزایش اقتدار به ترتیب اولویت چیست؟

عوامل بیرونی مؤثر بر حفظ و تداوم نظام ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار به ترتیب اولویت عبارت‌اند از:

فرصت‌ها: ۱- الهام‌بخشی انقلاب اسلامی در بین ملت‌های مسلمان، ۲- نقش محوری ایران در انتقال انرژی، ۳- موفقیت الگوی مردم‌سالاری دینی ایران، ۴- معنویت‌گرایی در جهان، ۵- نضج بیداری اسلامی ملهم از انقلاب اسلامی در منطقه، ۶- قرار گرفتن در موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی، ۷- وجود دولت‌های همگرا و گروه‌های همسو با نظام در منطقه، ۸- گسترش جهانی نفرت از آمریکا و هژمون غرب، ۹- دیپلماسی عمومی، ۱۰- وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن، ۱۱- ظرفیت کشورهای همسو در مخالفت با سیطره غرب، ۱۲- تبعیت جبهه مقاومت از ج.ا.ایران، ۱۳- ضعف و کاهش اقتدار نظام‌های استبدادی و مرتجع منطقه و ۱۴- بحران هویت در غرب.

تهدیدها: ۱- تخریب تفکر شیعی، ۲- اقدام دشمنان در ایجاد تهاجم فرهنگی، ۳- تحریم اقتصادی غرب بر ضد نظام، ۴- قابلیت و تمرکز دشمن در عملیات روانی و تبلیغاتی بر ضد رهبری و ولایت فقیه، ۵- تلاش دشمن در ایجاد ائتلاف و اجماع بر ضد ایران، ۶- حملات سایبری دشمن، ۷- در اختیار داشتن تجهیزات و سلاح‌های راهبردی توسط دشمن، ۸- توان دشمن تولید و به‌کارگیری فناوری نوین در حوزه نظامی و امنیتی، ۹- ایجاد یأس و ناامیدی، ۱۰- تشویق نخبگان به مهاجرت از کشور (فرار مغزها)، ۱۱- توان دشمن در نفوذ و اجرای عملیات جاسوسی، ۱۲- دامن زدن به نافرمانی‌های مدنی در جامعه با بهره بردن از حوادث، ۱۳- وجود پایگاه‌های نظامی دشمن در کشورهای همسایه، ۱۴- اقدامات تروریستی و خرابکارانه از سوی دشمن و ۱۵- احتمال حمله نظامی از سوی دشمن.

ج) سؤال فرعی سوم: وضع موجود و آینده نظام ج.ا.ایران چگونه ارزیابی شده و راهبرد تدوین شده جایگاه مطلوب چگونه خواهد بود؟

موقعیت راهبردی نظام ج.ا.ایران با استفاده از «ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی»^۱ تعیین می‌شود. این ماتریس یک جدول مختصاتی دوبعدی است که دارای چهار ناحیه است. برای تهیه و ترسیم این ماتریس ابتدا نقطه مختصات محورهای X و Y در هر دو وضعیت موجود و وضعیت مطلوب محاسبه و به دست آمد. تقاطع این محورها در وضعیت موجود نقطه a و در وضعیت مطلوب نقطه b را تشکیل می‌دهد. ناحیه‌ای از ماتریس که نقطه a در آن قرار می‌گیرد تعیین‌کننده رویکرد راهبردهای منتخب است. برای ترسیم ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی مراحل زیر طی می‌شود:

الف) با تلفیق امتیاز موزون عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) وضعیت موجود، نقطه x_1 به دست می‌آید.

^۱ Strategic Position and Action Evaluation (SPACE) Matrix.

ب) با تلفیق امتیاز موزون عوامل درونی (نقاط قوت و نقاط ضعف) وضعیت موجود، نقطه y_1 به دست می‌آید.

ج) با تلفیق امتیاز موزون عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) وضعیت مطلوب، نقطه x_2 به دست می‌آید.

د) با تلفیق امتیاز موزون عوامل درونی (نقاط قوت و نقاط ضعف) وضعیت مطلوب، نقطه y_2 به دست می‌آید.

ه) با تلاقی نقاط x_1 و y_1 نقطه a به دست می‌آید (وضع موجود یا نقطه‌ای که در آن قرار داریم).

و) با تلاقی نقاط x_2 و y_2 نقطه b به دست می‌آید (وضع مطلوب یا نقطه‌ای که قصد عزیمت به آنجا را داریم).

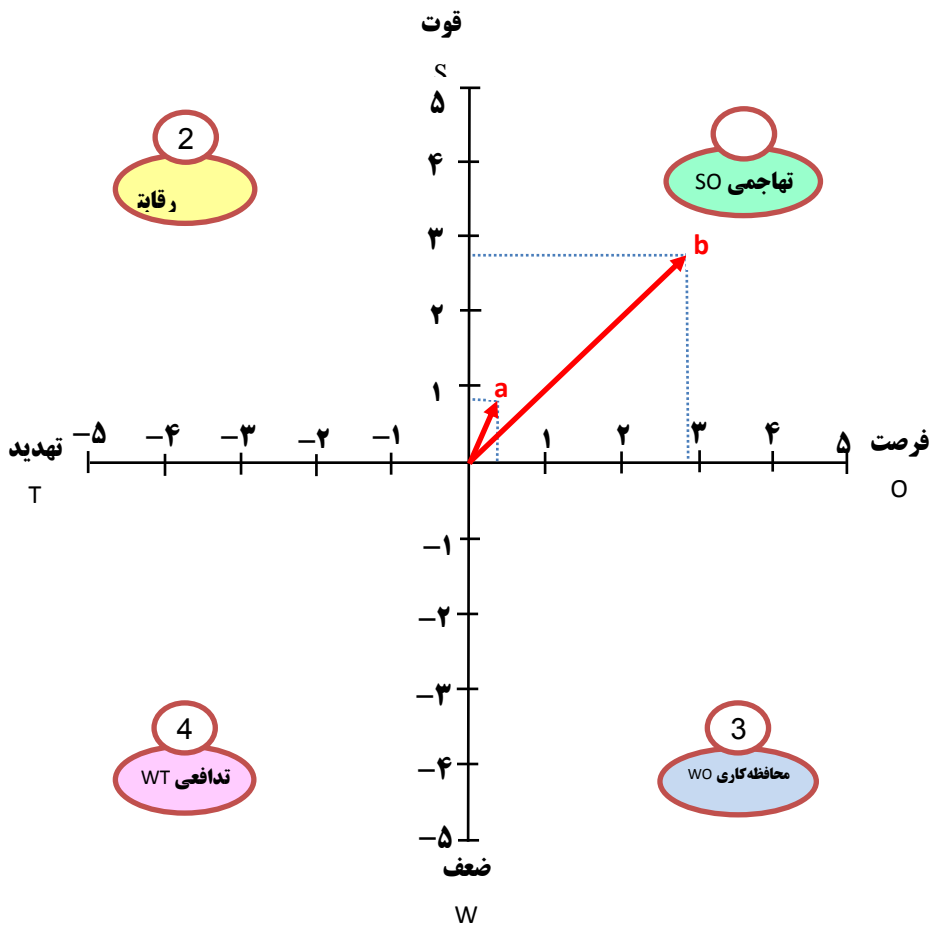
جدول ۱) نحوه محاسبه مختصات

نقطه تقاطع	وضعیت	فرمول	محاسبه	مختصات
a	موجود	ضعف موجود - فرصت موجود = x_1	$X_1 = 3/84 - 3/63$	$X_1 = 0/21$
		تهدید موجود - قوت موجود = y_1	$Y_1 = 4/07 - 3/64$	$Y_1 = 0/43$
b	مطلوب	ضعف مطلوب - فرصت مطلوب = x_2	$X_2 = 4/67 - 1/78$	$X_2 = 2/89$
		تهدید مطلوب - قوت مطلوب = y_2	$Y_2 = 4/80 - 2/11$	$Y_2 = 2/69$

جدول ۲) وضعیت موجود و مطلوب محیط درونی و بیرونی

وضعیت عوامل بیرونی				وضعیت عوامل درونی			
تهدید (T)		فرصت (O)		ضعف (W)		قوت (S)	
مطلوب	موجود	مطلوب	موجود	مطلوب	موجود	مطلوب	موجود
۲/۱۱	۳/۶۴	۴/۶۷	۳/۸۴	۱/۷۸	۳/۶۳	۴/۸۰	۴/۰۷
وضع مطلوب (b)				وضع موجود (a)			
	y_2	x_2		y_1	x_1		
۲/۶۹		۲/۸۹		۰/۴۳		۰/۲۱	

با استفاده از مختصات به دست آمده در جدول بالا و مشخص نمودن نقاط آن روی محورهای نمودار و متصل نمودن این نقاط به یکدیگر ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی ترسیم می‌گردد.

نمودار (۱) ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی

نتایج به دست آمده از ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی نشان داد که نقطه *a* در موقعیت تهاجمی قرار گرفته است؛ بنابراین، موقعیت راهبردی نظام ج.ا.ایران به لحاظ اقتدار موقعیتی تهاجمی است. این موقعیت دارای مزیت، جذابیت، ثبات و پایداری نسبی است. نتایج دیگر نشان داد که نقطه *b* نیز در موقعیت تهاجمی، اما با نقطه مختصات

بالاتری قرار گرفته است؛ به عبارت دیگر نقطه **b** دارای مزیت، جذابیت، ثبات و پایداری بیشتری نسبت به نقطه **a** است. پیش‌بینی می‌شود با اجرای راهبردهای مناسب و تلاش برنامه‌ریزی شده در بازه زمانی مربوط، نظام ج.ا.ایران ضمن حفظ موقعیت موجود به وضعیت مطلوب با مزیت‌های بیشتر، جذابیت بالاتر، ثبات و پایداری بیشتر ارتقا یابد. با توجه به شرایط محیطی متغیر، احتمال تغییر در راهبردهای رقبا و دشمنان و قوی‌تر شدن آنان و همچنین احتمال وقوع حوادث و وقایع پیش‌بینی نشده داخلی اجرای راهبردهای مناسب برای حفظ موقعیت موجود اجتناب‌ناپذیر است. قطعاً برای حرکت از نقطه **a** و رسیدن به نقطه **b** لازم است بیشترین استفاده از نقاط قوت برای بهره‌گیری از فرصت‌ها به عمل آید.

سؤال اصلی: «راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار» کدام‌اند؟

برای دستیابی به راهبردهای حفظ و تداوم نظام مقدس ج.ا.ایران با تأکید بر افزایش اقتدار چهار مرحله طی می‌شود. در مرحله اول برای تعیین راهبردهای قابل اجرا از ماتریس سوات یا همان SWOT با الگوی زیر استفاده می‌شود.

جدول ۳) تعیین راهبردهای خرد قابل اجرا با استفاده از ماتریس SWOT

عوامل درونی	عوامل بیرونی	عوامل درونی	عوامل بیرونی
عوامل درونی	عوامل بیرونی	عوامل درونی	عوامل بیرونی
ضعف‌ها (W)	قوت‌ها (S)	فرصت‌ها (O)	تهدیدها (T)
ناحیه ۳ راهبردهای محافظه‌کارانه (WO) استفاده از فرصت‌ها برای کاهش نقاط ضعف	ناحیه ۱ راهبردهای تهاجمی (SO) استفاده از نقاط قوت برای بهره‌گیری از فرصت‌ها		
ناحیه ۴ راهبردهای تدافعی (WT) کاهش زیان‌های ناشی از تهدیدها و نقاط ضعف	ناحیه ۲ راهبردهای رقابتی (ST) استفاده از نقاط قوت برای مهار تهدیدها		

با استفاده از این ماتریس، داده‌های مربوط به عوامل درونی و بیرونی با هم مقایسه و با تلاقی و تلفیق عوامل مختلف چهار نوع راهبرد SO، ST، WO و WT به دست می‌آید. به این صورت که در هر نوبت دو عامل با هم مقایسه شده و در مجموع تعداد ۲۲ راهبرد خرد قابل اجرا ارائه شد. در این مرحله هدف این نیست که بهترین راهبردها مشخص شوند، بلکه هدف تعیین راهبردهای قابل اجرا است. بنابراین، محتمل است در مرحله بعدی، برخی از این راهبردها انتخاب نشوند.

جدول (۴) راهبردهای خرد قابل اجرا

راهبردهای تهاجمی (SO)
<p>۱- توسعه هرچه بیشتر حوزه نفوذ و گسترش محیط امنیتی ج.ا.ایران در جهان با هدایت رهبری حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت از طریق الهام‌بخشی انقلاب اسلامی در بین ملت‌های مسلمان.</p> <p>۲- پررنگ تر کردن نقش محوری ایران در انتقال انرژی از طریق تأثیرگذاری بیشتر در معادلات منطقه‌ای و بین‌المللی.</p> <p>۳- معرفی الگوی موفق مردم‌سالاری دینی به جهانیان با استفاده از تجربه چهار دهه مقابله با نظام سلطه از طریق نفی لیبرال دموکراسی و سایر مکاتب الحادی.</p> <p>۴- گسترش فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی در سایر کشورها با استفاده از نضج بیداری اسلامی ملهم از انقلاب اسلامی در منطقه از طریق دیپلماسی عمومی.</p> <p>۵- تأمین منافع ملی، توسعه امنیت ملی و حفظ تمامیت ارضی با استفاده از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی از طریق سیاست نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری.</p> <p>۶- تلاش برای تعطیل کردن پایگاه‌های نظامی دشمن با استفاده از ظرفیت دولت‌های همگرا و گروه‌های همسو با نظام در منطقه.</p> <p>۷- مقابله با استکبار جهانی و نظام سلطه با استفاده از گسترش جهانی نفرت از آمریکا و هژمون غرب از طریق دیپلماسی عمومی.</p> <p>۸- تقویت و گسترش جبهه مقاومت بر ضد ظلم با استفاده از ضعف و کاهش اقتدار نظام‌های استبدادی و مرتجع منطقه و وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن.</p> <p>۹- مبارزه بی‌امان با استکبار جهانی از طریق نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری با استفاده از بحران هویت در غرب.</p>
راهبردهای رقابتی (ST)
<p>(۱) مقابله با تخریب تفکر شیعی از طریق توسعه فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی با استفاده از دیپلماسی عمومی، وسایل ارتباط جمعی، فضای مجازی و با تمرکز روی انسجام و وحدت ملی.</p> <p>(۲) مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن با تمرکز روی هویت دینی و ملی.</p>

- ۳) بی‌اثر کردن تحریم‌های اقتصادی غرب بر ضد نظام با استفاده از تجربه چهار دهه مقابله با نظام سلطه با تبعیت از رهبری حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت.
- ۴) خنثی کردن عملیات روانی و تبلیغاتی دشمن بر ضد رهبری و ولایت فقیه با توسعه فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی از طریق لازم‌الاجرا دانستن و فصل‌الخطاب کردن تدابیر ولی فقیه.
- ۵) خنثی کردن تلاش دشمن برای ایجاد ائتلاف و اجماع بر ضد ایران با تغییر در معادلات منطقه‌ای و بین‌المللی.
- ۶) پیشگیری و مقابله با حملات سایبری دشمن با استفاده از ظرفیت ابداع علمی و فناوری.
- ۷) بی‌اثر کردن تهدیدات بالقوه و بالفعل ناشی از در اختیار داشتن تجهیزات و سلاح‌های راهبردی توسط دشمن با بهره‌گیری از توان علمی و تخصصی نیروهای دفاعی و امنیتی و سایر ظرفیت‌های دفاعی از طریق تولید تسلیحات دفاعی راهبردی و هوشمند.
- ۸) مقابله با ایجاد یأس و ناامیدی توسط دشمن با بهره‌گیری از روحیه انقلابی و تفکر بسیجی.
- ۹) پیشگیری از مهاجرت نخبگان از کشور (فرار مغزها) از طریق اشتغال مناسب و جذب آنان در ارکان و ساختار کشور با استفاده از ظرفیت‌های علمی و فناوری داخلی.
- ۱۰) مقابله با عملیات نفوذ و جاسوسی دشمن با استفاده از توانمندی نیروهای دفاعی و امنیتی متخصص و قوی (ظرفیت دفاعی).
- ۱۱) پیشگیری از نافرمانی‌های مدنی در جامعه با استفاده از تجربه مدیریت نظام در کنترل بحران‌های سیاسی-امنیتی با رعایت قانون و حفظ نظم از طریق جلب مشارکت گسترده مردم.
- ۱۲) بی‌اثر کردن تهدیدهای ناشی از وجود پایگاه‌های نظامی دشمن در کشورهای همسایه با استفاده از تجربه هشت سال دفاع مقدس و توانمندی در اجرای اقدامات مقابله‌به‌مثل از طریق اشراف اطلاعاتی بر کانون آن‌ها.
- ۱۳) پیشگیری از اقدامات تروریستی و خرابکارانه دشمن با استفاده از توانمندی نیروهای دفاعی و امنیتی متخصص و قوی (ظرفیت دفاعی) از طریق اشراف اطلاعاتی بر کانون آن‌ها.
- ۱۴) احراز آمادگی برای دفع حمله احتمالی نظامی دشمن با استفاده از تجربه هشت سال دفاع مقدس و توانمندی در اجرای اقدامات مقابله‌به‌مثل.

- ۱) مهار تورم و کاهش ارزش پول ملی با استفاده از ترفند دور زدن تحریم‌ها از طریق جلب نظر و همکاری دولت‌های همگرا و گروه‌های همسو با نظام.
- ۲) تردیدزدایی از اذهان جوانان نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی با استفاده از بحران هویت در غرب و وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن از طریق معرفی ماهیت ضد بشری نظام‌های اومانیستی.
- ۳) تلاش برای رفع اختلاف‌نظر میان مسئولان از طریق ترجیح مصالح ملی بر منافع جناحی.
- ۴) رفع شکاف طبقاتی از طریق توزیع متوازن ثروت ملی.
- ۵) تلاش برای لغو تحریم‌های اقتصادی با استفاده از نقش محوری ایران در انتقال انرژی از طریق اقدامات ایذایی و فشار حداکثری به دشمن.

۶) تأمین کالاهای راهبردی مورد نیاز از طریق وارد کردن فشارهای مستقیم و غیرمستقیم به کشورهای متخاصم و افزایش تعامل با کشورهای همسو و مخالف سیطره غرب با استفاده از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی.

راهبردهای تدافعی (WT)

- ۱) پیشگیری از تخریب تفکر شیعی با از میان برداشتن زمینه‌های تفرقه و اختلافات قومی و مذهبی از طریق اقدامات و طرح‌های وحدت‌آفرین، تمرکز روی مشترکات قومی - مذهبی و تقویت دوستی اقوام و مذاهب.
- ۲) مقابله با تهاجم فرهنگی دشمنان با توجه و روشنگری قشر جوان جامعه نسبت به آرمان‌های انقلاب.
- ۳) تلاش برای مهار تورم شدید و روند رو به رشد آن از طریق دور زدن تحریم‌های اقتصادی.
- ۴) خنثی کردن تبلیغات و عملیات روانی دشمن بر ضد رهبری و ولایت فقیه با التزام عملی به ولایت فقیه.
- ۵) تلاش برای ایجاد رخنه و از بین بردن ائتلاف و اجماع بر ضد ایران.
- ۶) خنثی کردن حملات سایبری دشمن با استفاده از توانمندی نخبگان و کارشناسان داخلی.
- ۷) پیشیمان کردن دشمن در استفاده از تجهیزات و سلاح‌های راهبردی از طریق تهدید به مقابله به استفاده از تسلیحات دفاعی راهبردی و هوشمند ساخت داخل.
- ۸) خنثی کردن توان دشمن در تولید و به‌کارگیری فناوری نوین در حوزه نظامی و امنیتی از طریق دستیابی به این محصولات و استفاده از مهندسی معکوس برای ساخت نمونه‌های مشابه.
- ۹) تلاش برای دمیدن روح امید در ملت با کاهش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی از طریق افزایش مستمر نرخ رشد تولید ناخالص ملی.
- ۱۰) پیشگیری از مهاجرت نخبگان از کشور (فرار مغزها) با اهمیت دادن و توجه به نظرات نخبگان و کارشناسان از طریق به‌کارگیری، اشتغال و انتصاب آنان در مشاغل مناسب و تأمین مادی و معنوی آنان.
- ۱۱) مقابله با طرح‌های نفوذ و عملیات جاسوسی دشمن.
- ۱۲) پیشگیری از نافرمانی‌های مدنی در جامعه با کاهش شکاف طبقاتی از طریق توزیع متوازن ثروت ملی، مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی، مدیریت صحیح و به‌موقع حوادث و کاهش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی.
- ۱۳) تلاش برای تعطیل کردن پایگاه‌های نظامی دشمن در کشورهای همسایه.
- ۱۴) مقابله با اقدامات تروریستی و خرابکارانه دشمن.
- ۱۵) پیشیمان کردن دشمن از حمله نظامی به کشور با احراز آمادگی ورود به جنگ نامتقارن، دفع حمله و اجرای عملیات‌های مقابله‌به‌مثل.

در مرحله دوم با تلفیق و ادغام این راهبردها و تمرکز روی فصل مشترک آن‌ها، راهبردهای کلان ترکیبی تدوین می‌گردد. برای این کار از ماتریس SWOT پیشرفته یا بهبودیافته با الگوی زیر استفاده می‌شود.

جدول ۵) تعیین راهبردهای ترکیبی با استفاده از ماتریس SWOT پیشرفته

راهبردهای محافظه کارانه (WO)	راهبردهای تهاجمی (SO)	اهداف کیفی Qualitative Objectives
راهبردهای ترکیبی SWOT		راهبردهای رقابتی (ST)
		راهبردهای تدافعی (WT)

ماتریس سوات پیشرفته که به آن بهینه یا توسعه یافته نیز می‌گویند یک جدول مختصاتی است که به منظور رفع نارسایی‌ها و تکمیل ماتریس متداول طراحی شده است. از این ماتریس برای تعیین راهبردهای ترکیبی استفاده می‌کنند. در این ماتریس، راهبردهای تهاجمی و محافظه کارانه در ستون‌های جدول و راهبردهای رقابتی و تدافعی در سطرهای جدول قرار می‌گیرند. در بالاترین خانه سمت راست این جدول نیز مهم‌ترین اهداف کیفی برگرفته از ارکان جهت‌ساز یعنی بیانیه ارزش‌ها، بیانیه چشم‌انداز، بیانیه مأموریت، اهداف بنیادین و خط‌مشی‌های ملی قرار می‌گیرد. محل تلاقی ستون‌ها و سطرهای این جدول نیز مختص نگاشت راهبردهای ترکیبی SWOT است. پس از ادغام و تلفیق راهبردهای خرد قابل اجرا و بهره‌گیری از وجوه اشتراک آن‌ها، تعداد ۱۵ راهبرد کلان ترکیبی تدوین شد.

در مرحله سوم برای ارزیابی و تعیین اولویت راهبردها از ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی استفاده شد. نمره جذابیت یا مقبولیت، نشانگر میزان ارتباط بین هر راهبرد با گویه‌ها است. برای محاسبه این نمره و تعیین میزان این ارتباط می‌توان از اعداد صفر تا چهار استفاده کرد. در این مرحله تعداد ده نسخه فرم ماتریس در اختیار خبرگان قرار داده شد. پس از تکمیل و جمع‌آوری فرم‌ها نمره جذابیت آن‌ها جمع‌بندی و با روش متوسط حسابی محاسبه گردید. سپس مجموع نمره جذابیت هر راهبرد، حاصل جمع هر یک از ستون‌های ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی محاسبه شد. مجموع نمره جذابیت معرف آن است که، کدام راهبرد حائز بالاترین نمره جذابیت است.

جدول ۶) نمونه نمرات جذابیت

امتیاز موزون جذابیت راهبرد چهارم	نمره جذابیت راهبرد چهارم	امتیاز موزون جذابیت راهبرد سوم	نمره جذابیت راهبرد سوم	امتیاز موزون جذابیت راهبرد دوم	نمره جذابیت راهبرد دوم	امتیاز موزون جذابیت راهبرد اول	نمره جذابیت راهبرد اول	میزان اهمیت	گویه ها	
۱۵,۰۰	۲	۲۵,۰۰	۵	۱۰,۰۰	۲	۱۵,۰۰	۳	۵,۰۰	رهبری حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت	۱
۱۹,۰۸	۴	۹,۵۴	۲	۱۴,۳۱	۳	۲۳,۸۵	۵	۴,۷۷	روحیه جهادی (شهادت طلبانه) در میان نیروهای انقلابی	۲
۸,۶۲	۲	۳,۸۷	۱	۸,۶۲	۲	۱۹,۳۵	۵	۳,۸۷	جوانی جمعیت و پرانرژی بودن آن	۳
۹,۰۰	۲	۹,۰۰	۲	۴,۵	۱	۲۲,۵	۵	۴,۵۰	ظرفیت ابداع علمی و فناوری	۴
۴,۶۵	۱	۴,۶۵	۱	۱۸,۶۰	۴	۱۳,۹۵	۳	۴,۶۵	تجربه هشت سال دفاع مقدس و توانمندی در اجرای اقدامات مقابله به مثل	۵
...	۶

برای جمع بندی نتایج حاصل از نظرات خبرگان، در سطر آخر با عنوان مجموع امتیاز موزون نمره جذابیت هر راهبرد محاسبه شد و راهبردها به ترتیب نزولی مرتب گردید. به این صورت که نمرات بزرگ تر در بالا و نمرات کمتر در پایین قرار گرفتند. در مرحله

چهارم نیز برای انتخاب راهبردهای برتر، از معیار ارزیابی بحرانی استفاده و تعداد سیزده راهبرد که نمره جذابیت آن‌ها بالاتر از حد متوسط بودند به عنوان راهبردهای برتر تعیین و به شرح جدول زیر انتخاب شدند:

جدول (۷) راهبردهای برتر به ترتیب اولویت

اولویت	راهبردها	عوامل دخیل
۱	تلاش برای دستیابی به جایگاه اول منطقه در همه ابعاد با استفاده از روحیه انقلابی و تفکر بسیجی، جمعیت جوان و پرانرژی، در اختیار داشتن منابع قابل توجه انرژی‌های فسیلی (نفت و گاز)، ظرفیت ابداع علمی و فناوری و ضعف و کاهش اقتدار نظام‌های استبدادی و مرتجع منطقه و وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن از طریق تقویت و گسترش جبهه مقاومت بر ضد استکبار جهانی و ایادی او در منطقه	S10, S18, S20, S21, O13, O12
۲	مقابله با استکبار جهانی و نظام سلطه با استفاده از بحران هویت در غرب و گسترش جهانی نفرت از آمریکا و هژمون غرب از طریق دیپلماسی عمومی و اجرای سیاست‌های مبتنی بر نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری	O14, O8, O9, S9
۳	خنثی کردن تلاش دشمن برای ایجاد ائتلاف و اجماع بر ضد ایران با استفاده از مدیریت و هدایت رهبر حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت و الهام‌بخشی انقلاب اسلامی از طریق توسعه حوزه نفوذ و افزایش قدرت تأثیرگذاری بر سایر ملت‌ها و دولت‌ها و گسترش محیط امنیتی ج.ا.ایران در جهان	T5, S1, O1, S19
۴	تلاش برای لغو تحریم‌های اقتصادی با استفاده از نقش محوری ایران در انتقال انرژی از طریق تأثیرگذاری بیشتر در معادلات منطقه‌ای و بین‌المللی و اقدامات ایدایی برای فشار حداکثری به دشمن	T3, O2, S19
۵	مهار تورم و کاهش ارزش پول ملی با استفاده از ترفند دور زدن تحریم‌های اقتصادی از طریق جلب نظر و همکاری دولت‌های همگرا و گروه‌های همسو با نظام	W1, W5, O7, O11
۶	تأمین کالاهای راهبردی مورد نیاز از طریق وارد کردن فشارهای مستقیم و غیرمستقیم به کشورهای متخاصم و افزایش تعامل با کشورهای همسو و مخالف سیطره غرب با استفاده از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی	W12, O11, O6
۷	پیشگیری و مقابله با حملات سایبری دشمن با استفاده از ظرفیت ابداع علمی و فناوری کشور و نیروهای جوان و پرانرژی با اجرای طرح‌های ملی پدافند غیرعامل و عملیات‌های مقابله‌به‌مثل	T6, S21, S20, S16
۸	پیشگیری از مهاجرت نخبگان از کشور (فرار مغزها) با استفاده از ظرفیت‌های علمی و فناوری داخلی از طریق جذب به‌کارگیری، اشتغال و انتصاب آنان در مشاغل و پست‌های مناسب و تأمین مادی و معنوی و اهمیت دادن و توجه به نظرات آنان	T10, S21, W10

اولویت	راهبردها	عوامل دخیل
۹	پیشگیری از نافرمانی‌های مدنی در جامعه با استفاده از تجربه مدیریت نظام در کنترل بحران‌های سیاسی - امنیتی با رعایت قانون و حفظ نظم و جلب مشارکت گسترده مردم از طریق مدیریت صحیح و به موقع حوادث، مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی، توزیع متوازن ثروت ملی و کاهش شکاف طبقاتی و کاهش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی	T12, S22, S2, S13, W8, W15
۱۰	تلاش برای تعطیل کردن پایگاه‌های نظامی دشمن در منطقه یا دفع تهدیدهای ناشی از آن با استفاده از ظرفیت دولت‌های همگرا و گروه‌های همسو با نظام و اجرای اقدامات مقابله‌به‌مثل از طریق رصد، پایش و اشراف اطلاعاتی بر کانون تهدیدها	T13, O7, S16, S12
۱۱	منصرف کردن دشمن از حمله نظامی به کشور و کاربرد احتمالی تجهیزات و سلاح‌های راهبردی با استفاده از تجربه هشت سال دفاع مقدس از طریق حفظ آمادگی برای ورود به جنگ‌های نامتقارن و تهدید به مقابله‌به‌مثل و استفاده از تسلیحات دفاعی راهبردی و هوشمند ساخت داخل	T15, T7, S16, S5
۱۲	پیشگیری از تخریب تفکر شیعی با استفاده از دیپلماسی عمومی و با تمرکز روی انسجام و وحدت ملی از طریق توسعه فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی، اجرای طرح‌های وحدت‌آفرین و حذف زمینه‌های بروز تفرقه و اختلافات قومی - مذهبی	T1, O9, S14, S7, W13
۱۳	خنثی کردن برتری دشمن در تولید و به‌کارگیری فناوری نوین در حوزه نظامی و امنیتی از طریق دستیابی به این محصولات با استفاده از توانمندی نیروهای جوان و پرانرژی و ظرفیت‌های ابداع علمی و فناوری در حوزه مهندسی معکوس برای ساخت نمونه‌های مشابه	T8, S21, S20

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که نظام ج.ا.ایران به لحاظ اقتدار دارای ۲۲ نقطه قوت است که مهم‌ترین آن رهبری حکیم و فرزانه با ویژگی خاص در رأس حکومت است. همچنین دارای ۱۶ نقطه ضعف است که مهم‌ترین آن تورم شدید و روند رو به رشد آن است. همین‌طور دارای ۱۴ فرصت است که مهم‌ترین آن الهام‌بخشی انقلاب اسلامی در بین ملت‌های مسلمان است. به همین ترتیب دارای ۱۵ تهدید است که مهم‌ترین آن تخریب تفکر شیعی است. نتایج دیگر نشان داد که نظام ج.ا.ایران به لحاظ اقتدار در موقعیت راهبردی تهاجمی قرار دارد. اجرای ۱۳ راهبرد برتر تدوین‌شده به ترتیب اولویت می‌تواند

بیشترین تأثیر را در افزایش اقتدار نظام ج.ا.ایران و به تبع آن حفظ و تداوم این نظام داشته و موقعیت راهبردی آن را به وضعیت مطلوب، بهبود بخشید. برترین راهبرد این مجموعه تلاش برای دستیابی به جایگاه اول منطقه در همه ابعاد با استفاده از روحیه انقلابی و تفکر بسیجی، جمعیت جوان و پرانرژی، در اختیار داشتن منابع قابل توجه انرژی‌های فسیلی (نفت و گاز)، ظرفیت ابداع علمی و فناوری و ضعف و کاهش اقتدار نظام‌های استبدادی و مرتجع منطقه و وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن از طریق تقویت و گسترش جبهه مقاومت بر ضد استکبار جهانی و ایادی او در منطقه است.

پیشنهادها

الف) پیشنهادهای کاربردی

۱. معرفی الگوی موفق مردم‌سالاری دینی به جهانیان با استفاده از تجربه چهار دهه مقابله با نظام سلطه از طریق نفی لیبرال دموکراسی و سایر مکاتب الحادی.
۲. تأمین منافع ملی، توسعه امنیت ملی و حفظ تمامیت ارضی با استفاده از موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی از طریق سیاست نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری.
۳. مقابله با تهاجم فرهنگی دشمنان با استفاده از ظرفیت‌های علمی - دانشگاهی، توانمندی نخبگان، وسایل ارتباط جمعی و فضای مجازی از طریق برجسته کردن هویت دینی و ملی و توجیه قشر جوان جامعه نسبت به آرمان‌های والای انقلاب اسلامی.
۴. خنثی کردن عملیات روانی و تبلیغاتی دشمن بر ضد رهبری و ولایت فقیه با استفاده از دیپلماسی عمومی از طریق توسعه فرهنگ تشیع و تفکر عاشورایی و لازم‌الاجرا دانستن و فصل‌الخطاب کردن تدابیر ولی فقیه.
۵. بی‌اثر کردن تهدیدات بالقوه و بالفعل ناشی از در اختیار داشتن تجهیزات و سلاح‌های راهبردی توسط دشمن با استفاده از توان علمی و تخصصی نیروهای دفاعی و امنیتی و سایر ظرفیت‌های دفاعی از طریق تولید تسلیحات دفاعی راهبردی و هوشمند.

۶. مقابله با ایجاد یأس و ناامیدی توسط دشمن، با استفاده از تقویت روحیه خودباوری و ترویج نشاط و امید در ملت از طریق کاهش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی و افزایش مستمر نرخ رشد تولید ناخالص ملی.
۷. مقابله با عملیات نفوذ و جاسوسی دشمن با استفاده از توانمندی نیروهای دفاعی و امنیتی متخصص و قوی (ظرفیت دفاعی) از طریق شناسایی و محاکمه فوری آنان.
۸. پیشگیری از اقدامات تروریستی و خرابکارانه دشمن با استفاده از توانمندی نیروهای دفاعی و امنیتی متخصص و قوی (ظرفیت دفاعی) از طریق اشراف اطلاعاتی بر کانون‌های تهدید.
۹. تردیدزدایی از اذهان جوانان نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی با استفاده از بحران هویت در غرب و وجود نارضایتی در کشورهای رقیب و دشمن از طریق معرفی ماهیت ضد بشری نظام‌های اومانستی.

ب) پیشنهادهای علمی - پژوهشی

۱. تدوین راهبردهای افزایش کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران.
۲. تدوین راهبردهای افزایش مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران.
۳. بررسی و ارائه راهبردهای دستیابی به تمدن نوین اسلامی در عصر حاضر.
۴. انجام تحقیقات علمی برای ساخت و تولید تجهیزات نظامی راهبردی.
۵. آینده‌پژوهی تهدیدات نظام جمهوری اسلامی ایران.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- قرآن کریم.
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: WWW.Khamenei.ir
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۴)، جمهوری اسلامی ایران و چالش کارآمدی، *مجله مطالعات انقلاب اسلامی*، شماره یک.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰)، *اقتدار ملی*، تهران، انتشارات سازمان عقیدتی-سیاسی نیروی انتظامی.
- آقابخش، علی و افشاری‌راد، مینو (۱۳۷۹) *فرهنگ علوم سیاسی*، تهران: انتشارات چاپار.
- بشیریه، حسین (۱۳۷۸)، *کاریزما، سنت و قانون منابع مشروعیت سیاسی در معماری حاکمیت قانون در ایران*، تدوین اسماعیل خلیلی، تهران: انتشارات طرح نو.
- بی‌نا (۱۳۷۹)، *خوشه‌های معرفت از بوستان ولایت*، جلد دوم، تهران، معاونت روابط عمومی و تبلیغات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.
- جهان بزرگی، احمد (۱۳۸۸)، نقش امنیت اقتصادی در حفظ انقلاب اسلامی، *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، سال پنجم، شماره ۱۶.
- حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰)، *مدیریت راهبردی*، تهران: انتشارات سمت.
- حمیصی، مرتضی و خندق آبادی، علی (۱۳۹۰)، بررسی نقش اقتدار سیاسی در توسعه اقتدار ملی کشور، *فصلنامه مطالعات دفاعی-استراتژیک*، سال یازدهم، شماره ۴۳.
- خرمشاد، محمدباقر و علیپوری، رضا (۱۳۹۴)، راهبردهای فعال‌سازی جوانان در راستای ارتقای اقتدار ملی ج.ا.ایران، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال ۱۳، شماره ۴۹.
- دهخدا، علامه علی‌اکبر (۱۳۷۳)، *لغت‌نامه دهخدا*، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۱)، *کوششی در جهت بررسی علل پیدایش انقلاب اسلامی ایران و عوامل مؤثر در روند آینده آن*، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- سنت، ریچارد (۱۳۷۸)، *اقتدار*، ترجمه باقر پرهام، تهران: نشر شیرازه.
- سلیمی بنی، صادق (۱۳۹۲)، وضعیت سنجی فرهنگی نظام جمهوری اسلامی ایران در آغاز دهه چهارم انقلاب: قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها، *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، سال دوم، شماره ۳۵.

- شایسته نژاد، علی اکبر (۱۳۹۰)، آسیب‌شناسی نقش الگویی رهبران جامعه در تداوم انقلاب اسلامی ایران، *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، سال هشتم، شماره ۲۷.
- شجاعی زند، علیرضا (۱۳۷۶)، اقتدار در اسلام، *فصلنامه حکومت اسلامی*، شماره پنج.
- عبدالسلامی، علی اصغر (۱۳۹۱)، همبستگی ملی و مشارکت عمومی در کلام امام و رهبری، *نشریه خانه معرفت*، شماره ۹۴.
- عمید، حسن (۱۳۶۳)، *فرهنگ عمید*، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
- کاظمی، احسان (۱۳۹۸)، راهبردهای سیاسی تقویت اقتدار ملی ج.ا.ایران با تأکید بر اولویت‌بندی مؤلفه‌های بعد سیاسی قدرت ملی، *فصلنامه راهبرد دفاعی* سال ۱۷، شماره ۶۷.
- کوئن، بروس (۱۳۷۲)، *مبانی جامعه‌شناسی*، ترجمه دکتر غلامعباس توسلی و رضا فاضل، تهران: انتشارات سمت.
- کوئینتن، آنتونی (۱۳۷۱)، *فلسفه سیاسی*، ترجمه مرتضی اسعدی، تهران: انتشارات بین‌المللی المهدی.
- محمودی خراسانی، محمد (۱۳۸۹)، *عوامل اقتدار ملی از منظر قرآن*، قم: انتشارات آشنا.
- معین، محمد (۱۳۷۱)، *فرهنگ فارسی*، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
- مهدوی نژاد، غلامحسین (۱۳۸۱)، آموزه‌های مذهب شیعه و اقتدار نظام سیاسی، *فصلنامه دانشگاه اسلامی*، شماره شانزده.
- وینسنت، آندرو (۱۳۷۶)، *نظریه‌های دولت*، ترجمه حسین بشیریه، تهران: نشر نی.

